

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
IZZIVI SODOBNEGA RAČUNOVODSKEGA SERVISA

Ljubljana, julij 2020

KRISTINA SMRKE

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Kristina Smrke, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Izzivi sodobnega računovodskega servisa, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 22.07.2020

Podpis študentke:

KAZALO

UVOD	1
1 DEFINIRANJE RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	2
1.1 Raziskovalni namen in cilji	2
1.2 Raziskovalne metode	3
2 PREDSTAVITEV RAČUNOVODSTVA	3
2.1 Opredelitev računovodstva	4
2.1.1 Mednarodni standardi računovodskega poročanja	5
2.1.2 Slovenski računovodski standardi	5
2.2 Računovodske funkcije.....	6
2.3 Izvajanje računovodstva v podjetju	7
3 SODOBNO RAČUNOVODSTVO	9
3.1 Elektronsko poslovanje	9
3.2 Vpliv elektronskega poslovanja na računovodstvo.....	10
4 TRG RAČUNOVODSKIH STORITEV V SLOVENIJI.....	12
4.1 Ponudniki računovodskih storitev v Sloveniji in njihove storitve.....	12
4.2 Kakovost računovodskih storitev	14
5 STORITVE RAČUNOVODSKEGA SERVISA	15
MICRA – VODENJE POSLOVNIH KNJIG IRENA MACELE S.P.	15
5.1 Predstavitev podjetja	15
5.2 Razvoj podjetja od nastanka do danes	16
6 RAČUNOVODSTVO V PODJETJU NOVAK, IZPUŠNI SISTEMI, D.O.O.	17
6.1 Predstavitev podjetja	17
6.2 Računovodstvo v podjetju od nastanka do danes	18
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI	20

KAZALO SLIK

Slika 1: Odnos med finančnim, poslovodnim in stroškovnim računovodstvom.....	4
--	---

SEZNAM KRATIC

EU – Evropska unija

GZS – Gospodarska zbornica Slovenije

IKT – Informacijsko-komunikacijska tehnologija

IoT – (angl. Internet of things); internet stvari

MSRP – (angl. International Financial Reporting Standards); Mednarodni standardi računovodskega poročanja

SRS – Slovenski računovodski standardi

PSR – Pravila skrbnega računovodenja

ZRS – Zbornica računovodskih servisov

UVOD

Igličar, Hočevar in Zaman Groffova (2013) računovodstvo opredeljujejo kot »dejavnost vrednostnega (v denarni merski enoti izraženega) spremljanja in proučevanja pojavov, ki so povezani s poslovanjem poslovnega sistema. Računovodske informacije so torej kvantitativne informacije, ki se razlikujejo od ostalih vrst informacij po tem, da so praviloma izražene vrednostno.« Po Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1), Ur. l. RS, št. 65/2009) so družbe in podjetniki zavezani k dvostavnemu vodenju poslovnih knjig in njihovemu zaključevanju enkrat na leto.

Začetki računovodstva segajo v četrto tisočletje pred našim štetjem v Babilon in tistega ne moremo primerjati z računovodstvom, kot ga poznamo danes. Takrat so beležili dogodke in menjavo dobrin, kar se je kasneje razvilo v knjigovodsko funkcijo računovodstva kot zgolj eno izmed računovodskih funkcij. V 12. oz. 13. stoletju našega štetja so v Italiji izumili dvostavno knjigovodstvo kot predpogoj sodobnega računovodstva. Spremenjen način trgovanja je namreč zahtevalo prilagoditev knjigovodstva oz. računovodstva. Potrebe po spremembah so se pomnožile z vsako nadaljnjo industrijsko revolucijo, ki je z novimi nalogami podala nove zahteve za računovodstvo. Pomembnost spremljanja stanja v podjetju, t.i. knjigovodstvo, je bila nadgrajena s prikazom uspešnosti podjetja in analiziranjem le-tega, tj. računovodskim preračunavanjem, nadziranjem in analiziranjem (Igličar, Hočevar & Zaman Groff, 2013).

Sodobne tržne razmere za podjetja predstavljajo nov izziv, ki je rezultat digitalizacije oz. četrte industrijske revolucije. Strokovnjaki se ne sprašujejo, ali bo slednja vplivala na računovodstvo, ampak se sprašujejo, kdaj in kako bo vplivala. Pričakujejo spremembe v vlogi računovodstva kot funkcije, računovodje kot poklica in načinu izvajanja računovodstva. Lahko bi rekli, da se računovodstvo spreminja v elektronsko oz. spletno, v skladu s čemer je na trgu že zaznati rešitve in aplikacije, ki le-tega podpirajo. Na primer, podjetje SAOP ponuja aplikacijo miniMAX za pregledno poslovanje in spremljanje računovodstva ter knjigovodstva na način, da podjetju daje občutek dostopa do osebnega računovodje ne glede na lokacijo ali čas (Vitago d.o.o., brez datuma). Na eni strani se torej povezujejo različne rešitve, na drugi pa je pričakovati tudi medsebojno povezovanje izvajalcev računovodskih storitev in revizorskih hiš (GZS - Zbornica računovodskih servisov, 2013).

Do vse več računovodskih programov se dostopa oblačno, procesi pa se pospešeno avtomatizirajo in odmikajo od ročnega prepisovanja podatkov (AccountingBox, 2017). Od računovodij bodo pričakovana znanja svetovanja in strateškega razmišljanja namesto zgolj opravljanja rutinskih nalog, kar bo okrepilo moč računovodske funkcije, ki se tradicionalno sicer šteje kot zaledna funkcija. Pomembnejše bodo postale naloge, kot so natančnejše analiziranje ter davčno svetovanje (Žemva, 2019), kar pomeni, da ne bo dovolj zgolj pripraviti podatke, ampak iz njih tudi dobiti prave informacije (GZS - Zbornica računovodskih servisov, 2013). Trendi napovedujejo tudi prehod na brezpapirno poslovanje,

ki bo prineslo tako časovni kot finančni prihranek in naj bi do leta 2023 v večini računovodskih servisov zamenjalo tradicionalno poslovanje (Boj, 2017). Po interaktivni anketi GZS – Zbornice računovodskih servisov (2016) 97 odstotkov že izvaja ali vsaj načrtuje brezpapirno poslovanje, 72 odstotkov pa razmišlja o nadgradnji svojih storitev v smeri digitalizacije. Nadalje, Jurakova (2019) je v svojem magistrskem delu preučevala vplive umetne inteligence na računovodstvo in sklenila, da bo potrebno sodelovanje med računovodskimi znanji in inteligentnimi sistemi ter njihovo razumevanje, da se bo od le-teh doseglo največji izkoristek.

Ta zaključna naloga najprej definira raziskovalni problem, potem pa se v drugem poglavju usmerja na vsebinske koncepte, povezane z le-tem. Predstavljeno je računovodstvo, vključujoč zakonodajni vidik, njegove funkcije in načini izvajanja v podjetju, kjer v osnovi razlikujemo med notranjim in zunanjim izvajanjem računovodstva. V tretjem poglavju pregledujemo elektronsko poslovanje, kjer nas bo predvsem zanimal njegov vpliv na računovodstvo. V nadaljevanju bomo pogledali trg računovodskih storitev v Sloveniji, predstavili ponujene storitve in se navezali na vidik kakovosti računovodskih storitev. V empiričnem delu, ki obsega peto in šesto poglavje, bomo na dveh praktičnih primerih preučili, kako poteka računovodstvo v računovodskem servisu na eni strani in podjetju, ki storitve računovodstva uporablja, na drugi strani.

1 DEFINIRANJE RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V zadnjem desetletju so določene panoge izginile, pojavile so se nekatere popolnoma nove, določene obstoječe panoge pa so zgolj doživele manjšo ali večjo preobrazbo. Za računovodstvo bi lahko dejali, da doživlja preobrazbo, ki jo poganja elektronsko poslovanje. Slednje je zanimivo področje za raziskovanje, saj lahko razumevanje današnjega stanja in trendi, ki so do tega stanja pripeljali, služijo kot usmeritev za postavljanje pričakovanj glede bodočega razvoja. To je predmet raziskovanja tega zaključnega dela, zato v nadaljevanju povzemamo namen, cilj in uporabljene raziskovalne metode.

1.1 Raziskovalni namen in cilji

Namen zaključnega naloge je pregledati razvoj računovodstva in računovodske panoge skozi čas ter prikazati pomembne mejnike, ki so znatno vplivali na spremembe v panogi. Zanimali nas bodo trendi in predvsem, kakšen je izgled sodobnega računovodstva. Pričakovati je, da je digitalizacija tako v računovodstvu kot drugih panogah pustila posledice. Skladno s tem je cilj strokovne naloge na primeru dveh slovenskih podjetij odgovoriti na sledeča raziskovalna vprašanja:

- V1: Kako je elektronsko poslovanje oz. digitalizacija spremenilo izvajanje računovodstva?
- V2: Katera podjetja se v največji meri odločajo za zunanje izvajanje računovodskih storitev?
- V3: Katere so ključne značilnosti računovodskih servisov, ki jih odjemalci storitev cenijo?
- V4: Kateri bodo prihodnji izzivi računovodstva?

Za preučevanje sta izbrani dve podjetji, tj. računovodski servis in podjetje, ki računovodske storitve uporablja. Pri ugotavljanju sprememb je namreč potrebno upoštevati oba vidika, in sicer, kako so se spremembam prilagodila podjetja, ki nudijo računovodske storitve in, za razliko od tega, kako so spremembe vplivale na podjetja, ki so odjemalci računovodskih storitev.

1.2 Raziskovalne metode

Raziskovanje bo vključevalo tako primarno kot sekundarno zbiranje podatkov. Začetni, tj. teoretični, del bo temeljil na pregledu literature, kjer bo opisano računovodstvo, njegov razvoj in bodo povzete dosedanje ugotovitve o sodobnem računovodstvu in trendi v letem. V praktičnem delu bo kot glavna raziskovalna metoda uporabljena študija primerov. S slednjo bosta preučevani dve podjetji, kjer bodo izvedeni polstrukturirani intervjuji. Izbrani podjetji sta MICRA - VODENJE POSLOVNIH KNJIG IRENA MACELE S.P. in NOVAK, IZPUŠNI SISTEMI, d.o.o. Vprašanja za intervjuje bodo pripravljena vnaprej na osnovi pregleda literature, kar bo služilo kot okvirna usmeritev za potek intervjujev. Z namenom poglobljenega pogovora, v katerem prispeva predvsem intervjuvanec, bo intervju polstrukturiran in ne strukturiran, saj želimo od intervjuvanca dobiti čim več informacij. Strukturiran intervju bi lahko potencialno omejil razmišljanje ali zatrl inovativno razmišljanje intervjuvanca. Po drugi strani pa menimo, da so vnaprej pripravljena vprašanja pomembna za preprečitev, da pogovor zavije v smer, s katero ne bi uspeli dobiti odgovorov na glavna raziskovalna vprašanja.

2 PREDSTAVITEV RAČUNOVODSTVA

Računovodstvo je od svojega začetka 3.600 let pred našim štetjem v Babilonu (Igličar, Hočvar & Zaman Groff, 2013) do danes doživelo številne spremembe kot rezultat napredka v družbi in okolju. Spremembe v Mednarodnih standardih računovodskega poročanja (angl. International Financial Reporting Standards, v nadaljevanju MSRP) so usmerjali izgradnjo in spremembe Slovenskih računovodskih standardov (v nadaljevanju SRS). Večjim spremembam smo bili priča tudi z vstopom Slovenije v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU), kar je zahtevalo dopolnitev ZGD-1. V poglavjih od 2.1 do 2.3 najprej opredeljujemo računovodstvo in se posvečamo SRS in MSRP. Pogledali bomo tudi nedavne spremembe in računovodstvo, kot ga poznamo danes.

2.1 Opredelitev računovodstva

Igličar, Hočevar in Zaman Groffova (2013, str. 17) računovodstvo opredeljujejo kot »**dejavnost vrednostnega** (v denarni merski enoti izražene) **spremljanja in proučevanja pojavov, ki so povezani s poslovanjem poslovnega sistema**«. Obstaja več vrst računovodstva, in sicer, finančno, stroškovno in poslovodno. Finančno računovodstvo se navezuje na zbiranje podatkov in poročanje o poslovanju podjetij za zunanje uporabnike, tj. državo, urade, banke. Zbirajo se podatki o sredstvih in obveznostih do virov sredstev podjetja ter dobičkonosnosti podjetja, ki se jih pretvarja v informacije za odločanje. Za slednje je zadolženo poslovodno računovodstvo. Za razliko od tega je stroškovno računovodstvo bolj usmerjeno v notranje spremljanje prvin poslovnega procesa, stroškov, poslovnih učinkov in poslovnega izida posameznih delov podjetja (Igličar, Hočevar & Zaman Groff, 2013). Slika 1 prikazuje odnos med posameznimi vrstami računovodstva, kjer stroškovno računovodstvo predstavlja temelj drugih dveh vrst.

Slika 1: Odnos med finančnim, poslovodnim in stroškovnim računovodstvom

Vir: Igličar, Hočevar & Zaman Groff (2013).

Računovodstvo je v praksi v osnovi urejeno s 54. členom ZGD-1, kjer so zapisana splošna pravila o računovodenju. Glede na ZGD-1 so podjetja zavezana k vodenju in enkrat letno zaključku dvostavnih poslovnih knjig, pri čemer se poslovno leto ne rabi pokrivati s koledarskim letom, upošteva pa se kontni načrt z razredi kontov od 0 do 9 in skupinami od 00 do 99. Nadalje, vsaj enkrat letno se preveri ujemanje aktivnih in pasivnih postavk, na podlagi zaključenih poslovnih knjig pa se pripravi letno poročilo. Slednje je sestavljeno iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza denarnih tokov, izkaza gibanja kapitala, priloge s pojasnili k izkazu in poslovnega poročila. Pregledano je s strani revizorja ZGD-1. Računovodenje v podjetjih je urejeno še s SRS in z MSRP. Predstavljamo jih v nadaljevanju.

2.1.1 Mednarodni standardi računovodskega poročanja

MSRP so pravila oz. standardi in pojasnila na področju računovodenja in računovodskega poročanja, sprejeta s strani Upravnega odbora za mednarodne standarde računovodskega poročanja. K njim so zavezane vse gospodarske družbe, ki sestavljajo računovodske izkaze ali z vrednostnimi papirji kotirajo na borzi v EU (Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, brez datuma). Cilj MSRP so visoko kakovostne informacije, ki uporabnikom omogočajo preglednost in primerljivost med obdobji (Računovodja.com, 2009).

MSRP izdaja neodvisna organizacija iz Londona, tj. Odbor za mednarodne računovodske standarde (angl. International Accounting Standards Board), z namenom standardizacije in posledične uporabe s strani podjetij po vsem svetu. MSRP obljublja natančne, celovite in pravočasne informacije o finančnih poročilih, kar zmanjšuje tveganja investitorjev zaradi lažjega razumevanja in večje primerljivosti poročil z drugimi poročili. Poleg tega harmonizacija računovodskih standardov omogoča enotno razumevanje računovodskih transakcij (Beke, 2013).

Uredba iz leta 2008 predpisuje pripravo konsolidiranih računovodskih izkazov za vsako poslovno leto, ki se začne 1. januarja, skladno z mednarodnimi računovodskimi standardi. Mednarodni računovodski standardi so sestavljeni iz več sklopov, in sicer:

- mednarodnih računovodskih standardov od 1 do 41¹,
- mednarodnih standardov računovodskega poročanja od 1 do 8²,
- odbora za pojasnjevanje mednarodnih računovodskih standardov od 1 do 11³,
- standardnih operativnih postopkov od 7 do 32⁴.

Mednarodni računovodski standardi uvodno predstavljajo računovodske izkaze, nadaljnji standardi pa jih obravnavajo še ločeno in razlagajo tudi ostala področja računovodenja, npr. najemi, davek iz dobička, oslabitev sredstev (Evropska komisija, 2008).

2.1.2 Slovenski računovodski standardi

Po ZGD-1 SRS ne smejo biti v nasprotju z zakonom in MSRP. Na pobudo Zakona o računovodstvu iz leta 1989 se je začelo oblikovanje SRS. Za njihovo prvo različico, ki je bila sprejeta leta 1993 in se začela uporabljati 1. januarja 1994, je zaslužen prof. dr. Ivan Turk. Takrat so SRS obsegali tako računovodenje za notranje kot zunanje potrebe organizacij, kar se je kasneje spremenilo. Konec leta 2015 so bili SRS tretjič spremenjeni in po novem usmerjeni zgolj v finančno računovodenje ter poročanje za zunanje potrebe

¹ Vse številke niso zasedene.

² Vse številke niso zasedene.

³ Vse številke niso zasedene.

⁴ Vse številke niso zasedene.

organizacij. Preostanek urejajo Pravila skrbnega računovodenja (v nadaljevanju PSR). SRS je leta 2015 sprejel Slovenski inštitut za revizijo s potrditvijo ministrstev, pristojnih za finance in gospodarstvo. Uvedena je bila tudi sprememba, da se SRS več ne sklicujejo na MSRP zaradi pogostega spreminjanja le-teh in posledično potrebe po spremembah SRS (Slovenski inštitut za revizijo, 2016).

SRS so pravila računovodenja, ki nadgrajujejo in dopolnjuje zakonske določbe na način, da podrobneje določajo uporabo pravil in zahtev. Namenjena so gospodarskim družbam, drugim organizacijam, samostojnim podjetnikom, zavodom, društvom, agencijam in državnim organizacijam. SRS se razprostirajo od št. 1 do 39, pri čemer je podrobnejša razdelitev sledeča (Slovenski inštitut za revizijo, 2016):

- Od 1 do 17 obravnavajo metodiko vsebinskega izkazovanja gospodarskih kategorij.
- Od 20 do 23 obravnavajo metodiko oblikovnega predstavljanja gospodarskih kategorij pri zunanjem računovodskem poročanju.
- Od 30 do 39 obravnavajo posebnosti računovodenja v primerih, ko niso upoštevane temeljne računovodske predpostavke, na katerih so zasnovani splošni SRS.

2.2 Računovodske funkcije

Računovodstvo je v družbi pogosto razumljeno kot ena izmed funkcij v podjetju oz. se enači s knjigovodstvom (Kavčič, Klojučar Mirovič & Vidic, 2007), kljub temu pa ne smemo zanemariti dejstva, da gre dejansko za skupek štirih računovodskih funkcij, ki jih lahko naštevamo in pojasnujemo v nadaljevanju (Igličar, Hočevvar & Zaman Groff, 2013).

Knjigovodstvo. Knjigovodstvo vrednostno obravnava podatke o preteklem poslovanju podjetja upoštevajoč naravne merske enote. Obsega zbiranje, urejanje, obdelovanje in shranjevanje sprememb v povezavi s sredstvi, z obveznostmi do virov sredstev, s prihodki, stroški, z odhodki in s poslovnim izidom. Knjigovodski proces je sestavljen iz poslovnega dogodka, knjigovodske listine, poslovne knjige in knjigovodskega poročila. Za spremljanje se je uveljavilo dvostavno knjigovodstvo, po katerem vsak poslovni dogodek vpliva na vsaj dve gospodarski kategoriji. V poslovnih knjigah se knjigovodstvo beleži na t.i. kontih oz. računih, ki jih ločujemo po številkah iz kontnega načrta v razredih od 0 do 9 (Igličar, Hočevvar & Zaman Groff, 2013). Rezultat knjigovodstva so denarno izraženi računovodski obračuni o knjigovodskih stanjih in procesih v preteklosti in predstavljajo temelj za poslovno odločanje. Knjigovodstvo je namreč tesno povezano z ostalimi računovodskimi funkcijami, ki morajo biti med seboj usklajene (Slovenski inštitut za revizijo, 1998), čeprav avtorji opozarjajo na pomanjkljiv razvoj ostalih treh računovodskih funkcij, ki so predstavljene spodaj (Kavčič, Klojučar Mirovič & Vidic, 2007).

Računovodsko predračunavanje. Računovodsko predračunavanje vrednostno obravnava podatke o predvidenih stanjih in spremembah v prihodnosti, pri čemer so bistvena spoznanja iz knjigovodstva. Vsebina in obdobje predračunavanja se določita vnaprej glede na potrebe

posloводства, pri čemer so predračuni za krajša časovna obdobja po navadi podrobnejši. Rezultat računovodskega predračunavanja je celostni predračun, ki je v osnovi sestavljen iz predračuna poslovanja (obsega več postavk), predračuna naložb in predračunskih računovodskih izkazov (obsega več postavk). To predstavlja podlago za odločanje o prihodnjem poslovanju podjetja in je lahko namenjeno ali notranjim uporabnikom ali zunanjim (Hočevar, Igljučar & Zaman Groff, 2002; Slovenski inštitut za revizijo, 1998).

Računovodsko nadziranje. Računovodsko nadziranje je namenjeno ugotavljanju pravilnosti in nepravilnosti v vseh delih računovodstva ter odpravljanju slednjih, kar omogoča kakovostne in zanesljive računovodske informacije (Hočevar, Igljučar & Zaman Groff, 2002). Pri tem je ključna usklajenost poslovanja z notranjimi in zunanjimi presojami (Slovenski inštitut za revizijo, 1998). Računovodsko nadziranje kot sestavni del računovodstva obsega kontroliranje, inšpiciranje in revidiranje. Kontroliranje je usmerjeno v sprotno pregledovanje pravilnosti računovodskih podatkov in odpravljanje nepravilnosti. Za razliko od tega je revidiranje naknadno, pri čemer je namen notranjega revidiranja zagotavljanje pravilnosti podatkov, zanesljivosti in popolnosti informacij, zunanjega revidiranja pa pravilnost podatkov v letnih računovodskih izkazih. Slednje je opravljeno s strani zunanjega revizorja, ki izda revizijsko poročilo (Hočevar in drugi, 2002).

Računovodsko analiziranje. Računovodsko analiziranje presoja in pojasnjuje poslovanje in procese v podjetju ter njegovo uspešnost, obsegajoč zgolj analiziranje v povezavi z računovodskimi poročili. Gre za primerjanje računovodskih obračunov in preračunov, ugotavljanje odmikov in razlogov za le-te. Nadalje se oblikujejo tudi predlogi za izboljšanje stanja (Hočevar, Igljučar & Zaman Groff, 2002).

To so funkcije, ki jim podjetja namenjajo obseg pozornosti glede na svoje potrebe in velikost. Poleg tega na njihovo izvrševanje vplivajo spremembe iz okolja, kot je pojav in razmah elektronskega poslovanja. V podpoglavju 2.3 najprej predstavljamo izvajanje računovodstva v podjetju, v poglavju **Napaka! Vira sklicevanja ni bilo mogoče najti**, pa se posvečamo elektronskemu poslovanju in vplivu le-tega na spremembe v računovodstvu.

2.3 Izvajanje računovodstva v podjetju

Mitrovič Ramšakova (2016) je v svojem diplomskem delu opozorila na računovodsko načelo sodobnosti, v skladu s katerim morajo strokovni računovodski delavci skrbeti za neprestano spremljanje novih spoznanj in ustrezno usposabljanje. To je predvsem pomembno v primeru izvajanja računovodstva kot funkcije znotraj podjetja, pri čemer mora podjetje svojim zaposlenim zagotoviti nenehno izobraževanje. Tako so zaposleni zadolženi za vodenje poslovnih knjig in pripravo letnih računovodskih izkazov, pri čemer si pomagajo z računalniškimi računovodskimi programi (Škerbinek, 2016).

Nadomestna možnost je izvajanje računovodstva preko zunanjega izvajalca, kjer je za spremljanje sprememb in izobraževanje zadolžen slednji. Podjetje se lahko odloči za popolni

prenos računovodske funkcije na zunanjega izvajalca, tj. računovodski servis, ali pa le za določene. Računovodski servis je združba, »ki lahko vključuje enega ali več računovodskih strokovnjakov, ki vsak zase spoštujejo temeljna načela svoje stroke«. Gre za storitvena podjetja, ki kot zunanji izvajalci podjetjem nudijo računovodske storitve. V Sloveniji so računovodski servisi združeni v Zbornico računovodskih servisov (v nadaljevanju ZRS), ki obstaja od leta 1996 (takrat pod drugim imenom) in danes kot vseslovenska organizacija podjetij in samostojnih podjetnikov deluje znotraj Gospodarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju GZS) (Gospodarska zbornica Slovenije, brez datuma-c). Naloga ZRS je skrb za ugled in kakovost računovodskih servisov in zastopanje interesov svojih članov s poudarkom na ozaveščanju o pomembnosti kakovostno izbranega računovodskega servisa. ZRS verjamejo, da je potrebno dejavnost računovodskih servisov urediti s standardi in tako zagotoviti, da bodo naročniki računovodskih storitev najemali kakovostne računovodske storitve (Gospodarska zbornica Slovenije, brez datuma-a). Podjetja slednje namreč pogosto najamejo pri zunanjih izvajalcih zaradi pomanjkanja znanja znotraj podjetja, zato niso sposobni preverjati kakovosti izvedenosti storitev, odgovornost za neustrezno pripravljene izkaze pa kljub vsemu nosijo direktorji.

Članstvo v ZRS je za računovodski servis eden izmed pogojev, da lahko opravlja storitve računovodskega servisa (Gospodarska zbornica Slovenije, brez datuma-b). V Sloveniji obstaja 114 računovodskih servisov s potrdilom o opravljanju dejavnosti skladno s standardom (Gospodarska zbornica Slovenije, brez datuma-d). Vodja servisa je oseba, zadolžena za pravilno delovanje računovodskega servisa. Servis kot celota mora pri opravljanju storitev upoštevati tako vplive opravljenih storitev na naročnika kot na celotno družbo, tj. zakonodajalca, državne ustanove, poslovno javnost, lokalno skupnost in ostale računovodske servise. Računovodski servis za naročnika obdeluje občutljive informacije, s katerimi mora ustrezno rokovati, njegovi zaposleni pa so zavezani za etično poslovanje v skladu z načeli celovitosti, objektivnosti, profesionalnosti in zaupnosti, saj s tem skrbijo za uglednost računovodske dejavnosti in njen napredek (Gospodarska zbornica Slovenije, brez datuma-c).

Kot prednosti zunanjega izvajanja računovodstva se navajajo sledeče (Ramšak Mitrović, 2016):

- Cena računovodskih storitev je nižja v primerjavi z lastnim računovodstvom.
- Računovodski servis vlaga v strokovnost, zato ni potrebno zaposliti toliko računovodskih strokovnjakov znotraj podjetja.
- Računovodski servis ima več izkušenj z reševanjem raznolikih in specifičnih problemov.

Kot slabosti zunanjega izvajanja računovodstva se navajajo sledeče sledeče (Ramšak Mitrović, 2016; Škerbinek, 2016):

- Zaupne informacije grede izven meja podjetja.
- Zaradi odvisnosti od tretje osebe in nižje pripadnosti podjetju lahko podjetje operira z manj informacijami o svojem poslovanju.
- Računovodski servis ne pozna vseh poslovnih dogodkov in okoliščin poslovanja, kar lahko vodi do manj kakovostnih informacij.
- Slabši pretok informacij.
- Nižja odzivnost računovodskega servisa.
- Prevažanje in shranjevanje dokumentacije.

3 SODOBNO RAČUNOVODSTVO

Pojav elektronskega poslovanja in sodobnih tehnologij je poskrbel za spremembe v vseh panogah gospodarstva, pri čemer računovodstvo ni izvzeto. Zato v nadaljevanju predstavljamo elektronsko poslovanje in njegove vplive na izvajanje računovodskih storitev.

3.1 Elektronsko poslovanje

Elektronsko poslovanje je izvajanje poslovanja in poslovnih procesov na internetu, kar vključuje kupovanje in prodajanje dobrin in storitev, strežbo strank, obdelavo plačil, upravljanje nadzora proizvodnje, sodelovanje s poslovnimi partnerji, deljenje informacij, izvajanje avtomatiziranih storitev zaposlenih, zaposlovanje itd. (Rouse, 2019). Predpogoj za razvoj elektronskega poslovanja je bil napredek v informacijsko-komunikacijski tehnologiji (v nadaljevanju IKT), posledično pa se je začel uveljavljati še internet stvari (angl. Internet of Things, v nadaljevanju IoT). Na nek način govorimo o četrti industrijski revoluciji, ki temelje jemlje iz tretje industrijske revolucije in na nove, tudi nepričakovane, načine povezuje razvite tehnologije (Davis, 2016). Iz tega sledijo spremembe tako na nivoju poslovnih modelov kot zakonodaje oz. predpisov na način, da se spodbuja digitalizacija. Za podjetja to pomeni hitrejše spremembe, ki zahtevajo dinamične odzive. S sledenjem spremembam in primernimi odzivi se podjetje lahko obdrži na trgu ali celo prehitijo konkurenco (OECD, 2018).

IoT je tisti, ki omogoča podjetjem pridobivanje koristi od uvajanja naprednih storitev in funkcij kot rezultat zbiranja in prenašanja podatkov v realnem času (Ardolino, Md Nordin, bin Bahruddin & Ali, 2017). Zaradi rastoče opremljenosti naprav s senzorji in njihove medsebojne povezanosti se dnevno generirajo ogromne količine podatkov. Do leta 2020 naj bi skupna količina ustvarjenih podatkov predstavljala 45 zetabajtov, pet let kasneje pa 163 zetabajtov (Peterlin, 2018). Tako je za podjetja izziv, kako podatke urediti, obdelati, pretvoriti v informacije in izkoristiti v poslovne namene. Tudi računovodstvo v podjetju se srečuje s podobnim problemom ali za namene priprave letnih poročil ali informacij za poslovno odločanje. Ker je elektronsko poslovanje zajelo tudi računovodsko dejavnost, v nadaljevanju pregledujemo spremembe v le-tej.

3.2 Vpliv elektronskega poslovanja na računovodstvo

Elektronsko računovodstvo (v nadaljevanju e-računovodstvo) predstavlja izmenjavo informacij in dokumentov po elektronskih poteh, obdelavo skeniranih dokumentov in brezpapirno poslovanje. S pomočjo tehnoloških rešitev je mogoče pridobivati pravočasne in aktualne informacije za učinkovito poslovno odločanje, hkrati pa dosega tudi koristi z vidika stroškov poslovanja. Na trgu obstajajo številne računovodske rešitve, ki omogočajo enkratni vnos podatkov, s čimer se zmanjšata obseg dela in napak. Pomembno je pravilo enkratnega vnosa, po katerem se podatki vnašajo na enem mestu, na voljo pa so za vse namene uporabe (Kovač, 2010). Ob uvedbi e-računovodstva se pojavijo tako prednosti kot slabosti, ki niso nujno odražene na vseh primerih. Njihov pojav je odvisen od pristopa, ki ga podjetje izbere ob uvedbi, slabosti pa se s skrbnim načrtovanjem lahko vsaj omilijo, če že ne odpravijo. Nekaj prednosti in slabosti naštevamo v nadaljevanju.

Med prednosti e-računovodstva štejemo (Kovač, 2010):

- enkratni vnos in s tem zmanjšano ročno delo in možnosti napak,
- izboljšana komunikacija in ažurnost,
- večja kreativnost računovodskih poročil in zmanjševanje možnosti napak v le-teh,
- arhiviranje na enem mestu,
- hitrejšo pridobivanje informacij,
- večja preglednost in boljši nadzor nad poslovanjem,
- cenovno ugodneje,
- omogoča delo ne glede na čas in lokacijo.

Med slabosti e-računovodstva štejemo (Kovač, 2010):

- izguba nadzora nad dokumenti in arhivom,
- nezaupanje ljudi v elektronske medije in s tem moderne oblike nosilcev podatkov,
- podvajanje papirne in elektronske dokumentacije.

Prva tehnološka sprememba, ki je znatno spremenila način delovanja podjetij in računovodij, je bil pojav računalniških informacijskih sistemov v 60. in 70. letih 20. stoletja. Le-ti so računovodjem omogočili natančnejše beleženje podatkov in pravilnejše analize. Nadalje, pomembno vlogo so odigrali celoviti informacijski sistem (angl. Enterprise resource planning), ki so računovodjem omogočili učinkovito pridobivanje podatkov po celotni organizaciji. Digitalizacija kot najbolj nedavna sprememba računovodjem ponuja širše možnosti uporabe vrst in virov podatkov. V nadaljevanju predstavljamo tri področja, kjer znanstveniki vidijo znante premike (Knudsen, 2020).

Prvič, digitalizacija meglji meje računovodske vloge in na splošno dejavnosti, in sicer, podjetja lahko izkoriščajo netransakcijske nestrukturirane podatke o strankah in poslovanju. Do neke mere je za to zaslužen splošni tehnološki razvoj, v veliki meri pa vseeno rezultat digitalizacije. Računovodstvo se prav tako širi v druge, tj. neračunovodske, funkcije

podjetja, npr. trženje, informatika, kar spreminja vlogo računovodje. Drugič, digitalizacija spreminja razmerja moči znotraj in izven podjetja. Znotraj podjetja se je povečala decentralizacija, saj je dostop do podatkov, ki so bili prej v rokah vodstvenih ali višjih ravni upravljanja, omogočen tudi zaposlenim na nižjih ravneh. To računovodjo sili k osvajanju digitalnih znanj, da ne pride do situacije, kjer bi ga izpodrinila druga delovna mesta. Po drugi strani pa lahko s svojimi znanji in razumevanjem poslovnih procesov kot celote sodelujejo pri prenovi in izboljševanju tako poslovnih procesov kot poslovnih modelov. Deležniki zunaj podjetja zaradi digitalizacije pridobivajo več moči, kar prinaša negotovost in tveganja za podjetja. Pred tem je računovodja namreč imel možnost, da je navzven predstavil informacije zgolj kot eno številko, zdaj pa je dostop do informacij širši. Večji vpliv pridobivajo celo kupci, na drugi strani pa se moč in odgovornost računovodij zmanjšujeta. Tretjič, digitalizacija odpira nova vprašanja glede pridobivanja informacij in znanja za odločanje. Pojavljajo se nove prakse organizacijskega odločanja na vodstvenih ravneh in novi ključni kazalniki uspeha (angl. key performance indicators), ki temeljijo na socialnih omrežjih. Posledično se odpira vprašanje, kako te pol formalne informacije formalno uporabiti, saj je njihov izvor dvomljive narave v primerjavi z analitično pridobljenimi podatki. Hkrati pa velike količine podatkov pomenijo velike priložnosti, a hkrati izzive odločanja. Korak v digitalni svet v računovodstvu poleg tega pušča manj prostora za dragocene človeške razprave in presoje (Knudsen, 2020).

Povezovanje dvostavnega knjigovodstva, ki smo omenjali v podpoglavju 2.2, z inovativnostjo kriptografije napoveduje pojav tristavnega računovodstva, v skladu s katerim je poslovni dogodek hkrati zabeležen pri dveh strankah in osrednjem sistemu tehnologije veriženja podatkov (angl. blockchain). To pomeni, da vsebuje dogodek, pojasnilo le-tega in potrdilo o njegovi veljavnosti, kar povečuje zaupanje s strani zunanjih upnikov. Tristavno knjigovodstvo omogoča vpogled v celotno zgodovino transakcij kot kronološki seznam, prav tako pa odpravlja nekonsistentnost in neuskkljenost poslovnih knjig in sistemov med podjetji. Raziskovalci vidijo ključna področja izboljšav z uporabo tehnologije v računovodstvu v sledečem (Kokelj, 2017):

- Način beleženja informacij povečuje zaupanje v informacije zaradi njihove nespremenljivosti in celovitosti, kar znižuje možnost manipulacije s podatki.
- Poslovni dogodki se beležijo in prenašajo v realnem času in uporabniki imajo možnost dostopanja do glavne knjige v vsakem trenutku. To omogoča popolne in posodobljene podatke, iz katerih je mogoče kadarkoli ustvariti finančne izkaze.
- Revizorji lahko sproti spremljajo poslovne dogodke iz celotne podatkovne baze brez potrebe po naknadnem vzorčnem pregledovanju.
- Računovodje ne bodo več toliko opravljali zgolj knjigovodskih opravil, ampak se bodo bolj približali poslovnemu svetovalcu, obvladovali poslovno inteligenco in podatkovno-analitske tehnologije ter opravljali davčno svetovanje.

4 TRG RAČUNOVODSKIH STORITEV V SLOVENIJI

Glede na Gvin.com je z dejavnostjo »69.200 Računovodske, knjigovodske in revizijske dejavnosti; davčno svetovanje« v Sloveniji registriranih 8.799 podjetij. Med največjimi po čistem poslovnem izidu so Deloitte revizija d.o.o., Ernst & Young d.o.o., Ernst & Young Svetovanje, d.o.o., PricewaterhouseCoopers d.o.o. in RDF d.o.o. Med izvorno slovenskimi podjetji med največjimi po čistem poslovnem izidu najdemo podjetji Unija računovodska hiša d.o.o. (v nadaljevanju Unija) in DATA d.o.o. (v nadaljevanju Data) (Gvin.com, brez datuma). Po pregledu trga velja med pomembnejšimi slovenskimi podjetji omeniti še SAOP d.o.o. (v nadaljevanju Saop), katerega osnovna dejavnost je 62.010 Računalniško programiranje, in Vizija računovodstvo d.d. (v nadaljevanju Vizija). Med naštetimi sta zgolj Unija in Vizija, ki sta potrjena s strani Zbornice računovodskih servisov. V nadaljevanju na kratko predstavljamo njihove storitve, v poglavju 5 pa se natančno posvečamo računovodskemu servisu Micra – vodenje poslovnih knjig Irena Macele s.p. (v nadaljevanju Micra), kjer nas bo zanimalo njihovo poslovanje od ustanovitve do danes.

4.1 Ponudniki računovodskih storitev v Sloveniji in njihove storitve

Unija deluje v 14 državah v srednji in vzhodni Evropi (Unija računovodska hiša, brez datuma-b). So večkratni dobitniki številnih priznanj in certifikatov. Med drugim se ponašajo z dvema ISO-standardoma, in sicer, 27001 in 9001:2015. Standard ISO 27001 se nanaša na varovanje informacij v vsej oblikah in na vseh medijih in Unija d.o.o. je edini računovodski servis, ki se lahko pohvali z njim. Štirikrat so prejeli naziv Naj računovodski servis, tudi leta 2015 kot zadnjem tovrstnem izboru. Vsakoletno se od leta 2006 naprej (razen 2007) uvrščajo na lestvico najboljših desetih slovenskih podjetij z vidika vlaganja v izpopolnjevanje znanja in usposabljanje zaposlenih. Poleg tega so bili imenovani za zmagovalno podjetje na področju inovacij v Sloveniji v okviru Evropskih poslovnih nagrad (angl. European business awards) (Unija računovodska hiša d.o.o., brez datuma-c).

Med storitvami, ki jih navajajo na svoji spletni strani, najdemo sledeče (Unija računovodska hiša d.o.o., brez datuma-a):

- ustanovitev podjetja,
- vodenje računovodstva na določenem trgu, skladno z lokalno zakonodajo,
- računovodsko, kadrovsko in davčno svetovanje, skladno z lokalno zakonodajo,
- obračun plač,
- računovodstvo nove generacije, t.i. Unija Smart Accounting,
- redni nadzor poslovanja vseh družb neposredno iz Slovenije,
- primerjavo lokalnih zakonodaj,
- preventivni davčni pregledi in notranja revizija poslovanja posameznega podjetja ali skupine podjetij.

Data je na trgu prisotna že več kot 28 let in svoje poslovanje opredeljuje kot celovito podporo za zagon podjetja in njegov nadaljnji obstoj in rast (DATA, brez datuma). Leta 2010 so osvojili Evropsko podjetniško nagrado (angl. European Enterprise Award), leta 2011 pa jim je bilo na tekmovanju Evropskih poslovnih nagrad (angl. European business awards) dodeljen naziv predstavnika države (angl. Country Representative). Eno od področij, ki ga s svojimi storitvami pokrivajo že 20 let, se nanaša na računovodstvo. Nudijo tako enostavne kot dvostavne knjigovodske storitve, računovodske storitve ter svetovanje v povezavi z davki, dohodnino, plačami in investicijami (DATA, 2012).

Podjetje Saop je bilo ustanovljeno leta 1987. Z namenom nujenja storitev obdelave podatkov so na slovenskem trgu ponudili poslovne programske rešitve. Leta 1994 so za računovodske servise, manjša podjetja, samostojne podjetnike in društva razvili spletni računovodski program Minimax, ki je postal najbolj priljubljen računovodski program v Sloveniji (Saop, brez datuma). Prejeli so številne nagrade za inovativnost, med drugim Zlato priznanje GZS 2006 in 2012, najboljšo elektronsko rešitev 2006, najboljše podjetje na področju informatike in druge (Saop, brez datuma). Področja, ki jih pokriva Minimax, so sledeča (Saop, brez datuma):

- **Poslovanje.** Predračuni in izdani računi, gotovinski računi (davčna blagajna), Bančni izpiski, Prejeti računi, Plačilni nalogi, E-Računi, Potni nalogi, Odprte postavke, Nabiralnik, Pregledi poslovanja z grafikoni.
- **Knjigovodstvo.** Dvostavno knjigovodstvo, Obračun davka na dodano vrednost (DDV), Obračun obresti, Osnovna sredstva, Statistična poročila, Letna poročila, Blagajniško poslovanje.
- **Osebni prejemki.** Obračun plač, Obračun prispevkov zasebnika, Obračun drugih osebnih prejemkov, Dohodnina.
- **Trgovina in zaloge.** Zaloge, Dnevni iztržki, Vrednostna maloprodaja, Prejeta naročila, Izdana naročila, Delovni nalogi.

Vizija je kot računovodski servis prisotna na trgu od leta 1993 in od takrat so veliko pripomogli k razvoju računovodske dejavnosti ter postali vodilno in največje podjetje na področjih vodenja poslovnih knjig in davčnega svetovanja (Vizija računovodstvo d.d., brez datuma-b). Ponašajo se s certifikati Davčne svetovalne zbornice Slovenije, zlate bonitetne odličnosti AAA 2016 in 2019, poslovne odličnosti, večkratnimi nazivi najboljšega računovodskega servisa, večkratnimi priznanji Zlata nit, priznanje Zbornice računovodskih servisov 2019 in drugim (Vizija računovodstvo d.d., brez datuma-a). Računovodske storitve prilagajajo na velikosti podjetij in prav tako javnih zavodov. Med storitvami, ki jih navajajo na svoji spletni strani, najdemo sledeče (Vizija računovodstvo d.d., brez datuma-c):

- vodenje glavne knjige in analitična evidenca saldakontov,
- izpisi odprtih postavk,
- obračun davka na dodano vrednost in vodenje davčnih evidenc,
- seznam, amortizacija in prevrednotenje osnovnih sredstev,

- izdelava zaključnega računa,
- izdelava medletnih bilanc,
- vodenje blagajne,
- obračun plač in socialnih prispevkov za zavezanca,
- obračun podjemnih pogodb in avtorskih honorarjev,
- knjiženje maloprodaje,
- vodenje računovodstva po stroškovnih mestih in projektih,
- izdelava poročil za Banko Slovenije,
- izdelava statistike finančnih računov,
- vodenje plačilnega prometa,
- obračun obresti,
- priprava dokumentacije za pridobitev bančnih posojil,
- izdelava predloga celostne rešitve vašega računovodstva,
- izdelava predloga racionalizacije ostalih postopkov povezanih z računovodstvom,
- razne druge storitve po želji stranke.

4.2 Kakovost računovodskih storitev

Glede na nagrade, s katerimi se lahko pohvalijo zgoraj predstavljeni računovodski servisi, in na njihovo dolgotrajnost obstoja na trgu lahko sklepamo, da strankam nudijo kakovostne storitve. Upoštevajoč število ponudnikov na trgu pa vprašanje o izboru med njimi ostaja, zato je na tem mestu smiselno opredeliti dejavnike kakovosti računovodskih storitev. Bizljeva (2011) je v svojem diplomskem delu na osnovi razgovora s predsednikom Unije opozorila na težavnost definiranja dejavnikov, a kljub temu za dejavnike kakovosti opredelila sledeče:

- zagotovljena trdnost poslovanja,
- širok nabor strank,
- celovitost, zahtevnost in raznovrstnost računovodskih storitev,
- sodobnost informacijskega sistema,
- sistem za izobraževanje in razvoj zaposlenih,
- strokovna neoporečnost,
- razumljivost pripravljenih informacij,
- urejenost zavarovanja,
- učinkovitost sistema obveščanja o zakonskih spremembah,
- posamična obravnava strank,
- primernost cene.

GZS je leta 2008 in 2013 naredila raziskavo o zadovoljstvu z računovodskimi storitvami na slovenskem trgu. V letu 2013 je skoraj 80 odstotkov pravnih oseb uporabljalo računovodske servise, in sicer, predvsem samostojni podjetniki in podjetja s številom zaposlenih od 1 do 5. V podjetjih, kjer računovodski servis ni vodil računovodstva, je zanj skrbela lastna

računovodska služba, saj podjetja bodisi delujejo s premajhnim obsegom dela bodisi se jim storitve zdijo predrage. Podjetja so predvsem zadovoljna s prijaznostjo računovodskih servisov, z odzivnostjo, s kakovostjo in z natančnostjo storitev, s poznavanjem zakonodaje ter z dodatnimi obrazložitvami in s posvečenim časom. Nadalje, rezultate so primerjali z anketo iz leta 2008 in zadovoljstvo je bilo leta 2013 v vseh pogledih višje, poleg tega pa tudi stopnja zaupanja (Zbornica računovodskih servisov, 2013).

Podjetja so se za menjavo računovodskega servisa odločila v primeru nenatančnosti in nezanesljivosti, stroškov oz. neustreznega zaračunavanja, nestrokovnosti oz. neznanja, neodzivnosti in slabega svetovanja. Na drugi strani pa podjetja cenijo, da je računovodski servis natančen in dosleden, kakovosten, odziven in pravočasen, pozna zakonodajo in predpise, je sposoben svetovati in zaupanja vreden. Upoštevajoč odgovore o menjavi računovodskega servisa je pričakovati, da velika večina podjetij računovodskega servisa zaradi zadovoljstva ne bo menjala, hkrati pa bodo podjetja podprla pristope, ki bodo zaostriili formalne pogoje za opravljanje računovodskih storitev s ciljem izboljševanja strokovnosti dejavnosti (Zbornica računovodskih servisov, 2013).

5 STORITVE RAČUNOVODSKEGA SERVISA MICRA – VODENJE POSLOVNIH KNJIG IRENA MACELE S.P.

Podjetje MICRA - VODENJE POSLOVNIH KNJIG IRENA MACELE S.P. (v nadaljevanju: Micra) je manjši računovodski servis, ki nima tako široko razvejanih storitev kot zgoraj predstavljena podjetja. V nadaljevanju predstavljene ugotovitve so bile zbrane z intervjujem z lastnico podjetja go. Ireno Macele. Načrtovana je bila izvedba osebnega intervjuja v polstrukturirani obliki, a je pojav koronavirusa COVID-19 omejil osebne stike, zato je bil intervju opravljen elektronsko preko Skype-a s strukturirano pripravljenimi vprašanji. Namen je bil iskanje odgovorov na tri raziskovalna vprašanja, poleg tega pa smo želeli pregledati, kako se je podjetje razvijalo in spreminjalo od začetka svojega obstoja do danes.

5.1 Predstavitev podjetja

Leta 1995 je ga. Irena opazila primanjkljaj računovodskih podjetij na trgu in ustanovila podjetje Micra s sedežem v Novem mestu. Danes so v podjetju zaposlene tri osebe, ki imajo vse sedmo stopnjo izobrazbe. Poleg ustanoviteljice in edine lastnice, ki je hkrati računovodkinja, sta v podjetju zaposleni še dve knjigovodji. V skladu s svojim poslanstvom stranke dajejo na prvo mesto in za njih iščejo rešitve znotraj zakonskih omejitev. Ga. Macele je poslanstvo in vizijo opredelila s sledečimi besedami:

»Zavedamo se, da so naše stranke za nas pomembne, zato smo do njih vedno prijazni, uslužni, korektni in vedno iščemo zakonske možnosti v korist svojega naročnika. Držimo se načela, da je zadovoljstvo strank vedno na prvem mestu, zato se vsaki stranki individualno posvetimo in ji nudimo kvalitetne in strokovne storitve.«

Micrine storitve obsegajo celovite računovodske storitve, celovite knjigovodstvene storitve, davčno in individualno svetovanje za vse stranke in poslovno svetovanje. Kot svoje konkurenčne prednosti navajajo boljšo dostopnost, prijaznost, prilagodljivost in prilagodljiva cena, individualen pristop, strokovnost ter ažurnost. Ciljni kupci podjetja so v večini samostojna podjetja, majhna podjetja ter nekatera večja podjetja z organizacijsko obliko d.o.o. Na primer, sodeluje z odvetniki, notarji, zdravniki in s kmečkimi gospodinjstvi.

5.2 Razvoj podjetja od nastanka do danes

Kot strokovnjakom na področju računovodstva jim ločevanje med teoretičnimi pojmi, tj. različnimi vrstami računovodstva in računovodskih funkcij, ni tuje. Za podjetja izvajajo tako finančno kot stroškovno in poslovodno računovodstvo, poleg tega nudijo storitve knjigovodstva, računovodskega predračunavanja, nadziranja in analiziranja, pri čemer uporabljajo SRS. Podrobneje med njihovimi storitvami najdemo sledeče v povezavi z računovodsko-finančno dejavnostjo: knjiženje izdanih in prejetih računov, pisanje računov, obračunavanje DDV in plač, urejanje poslovne dokumentacije, poročanje statistik. Podjetje Micra ni član Združenja računovodskih servisov, zato večino informacij pridobivajo iz drugih virov. Za izobraževanje zaposlenih skrbijo z različnimi seminarji.

Med njihovimi strankami pogosteje najdemo podjetja do 20 zaposlenih, ki njihovim storitvam zaupajo zaradi osebnega pristopa in odnosa do stranke. Trudijo se dodobra spoznati stranko in skladno z njihovimi potrebami poiskati najboljše rešitve. Strankam so vedno na voljo in se vsem posvetijo v enaki meri. Za njih si vzamejo čas, jim svetujejo, zgradijo zaupanje in pravočasno pripravljajo dogovorjeno dokumentacijo. Vse to štejejo kot svoje konkurenčne prednosti, zaradi katerih se je število njihovih strank v zadnjih 10 letih povečalo, čeprav imajo v Novem mestu kar nekaj konkurenčnih računovodskih servisov, ki so povečini večji računovodski servisi z več zaposlenimi in lahko nudijo večji razpon storitev. Kljub temu ga. Macele meni, da so v številnih pogledih pred konkurenco, saj vsa dokumentacijo skrbno pregledajo in poskrbijo, da vnesejo pravilne zneske, strankam pa se zaradi manjšega števila le-teh lahko bolj posvetijo. Po njihovih izkušnjah je največ zamenjav računovodskih servisov rezultat nezadovoljstva in neresnosti ali na strani stranke ali na strani računovodskega servisa. Podjetja, ki so k podjetju Micra prišla od drugih računovodskih servisov, so pri bivših partnerjih pogrešala osebni pristop in se srečala z nepravilnim svetovanjem ter neustreznost pomoči. Podjetje Micra svoje pa zaupanje ohranja na način, da informacije ostajajo znotraj poslovnih prostorov, saj se zaposlene trudijo službene obveznosti in misli pustiti v službi in jih ne nositi domov.

Sami niso bistveno začeli spreminjati svojega poslovanja kot rezultat digitalizacije poslovanja, saj niso pristaši elektronskih storitev, verjamejo pa, da omogoča lažje pregledovanje dokumentacije. Kljub vsemu jih je trg vodil k uvajanju določenih računalniško vodenih rešitev in programov, npr. Aplicom za knjiženje glavnih dokumentov, e-vem, e-davki, mini blagajne, e-računi. Stranke k njim še vedno nosijo fizične papirje, ki jih v podjetju poknjižijo, saj jim je na ta način lažje pregledati, če je vse poknjiženo, računi pravilno napisani in obračun DDV olajšan. Pri večjih podjetjih včasih zaradi večjega obsega izdane račune uvažajo, kasneje pa preverjajo ujemanje fizičnih računov in v programu vnesenih računov. Tak način včasih pomeni dvojno delo in vzame več časa kot, če bi vse delali fizično.

Ga. Macele bi zunanje izvajanje računovodstva priporočila podjetjem, ki imajo do 20 zaposlenih, saj imajo računovodski servisi več specifičnih znanj, ker se ukvarjajo zgolj z računovodskimi storitvami. Zaposlenim v računovodskih servisih so poznani raznoliki primeri in situacije, zato lažje izberejo najboljšo možno rešitev v določeni situaciji. Hkrati je računovodski servis cenejša izbira kot zaposlitev dodatne osebe za računovodske aktivnosti znotraj podjetja. Po izkušnjam ge. Macele se določena podjetja še vedno ne zavedajo pomembnosti kakovosti računovodskih storitev in informacij za sprejemanje pravih odločitev in le-te še vedno sprejemajo brez upoštevanja analiz. Glede bodočih trendov in izzivov v povezavi z računovodstvom pa je dejala, da se zna pri e-računovodstvu pojavljati veliko napak in nepravilnosti pri prenosu podatkov, zato bodo stranke še vedno morale prinesiti vse papirje, ki jih bo potrebno pregledati fizično, po drugi strani pa bo manj dela z ročnim knjiženjem.

6 RAČUNOVODSTVO V PODJETJU NOVAK, IZPUŠNI SISTEMI, D.O.O.

Podjetje Novak, izpušni sistemi, Novo mesto (v nadaljevanju: Novak, izpušni sistemi) izdeluje izpušne sisteme za osebna, terenska, kombinirana, bivalna, vojaška in tovorna vozila do skupne teže 20 ton ter gradbene stroje, agregate, viličarje in traktorje. Za pridobitev vpogleda v izvajanje računovodstva v podjetju Novak, izpušni sistemi je bil izveden intervju z lastnikom podjetja, g. Robertom Novakom. Načrtovana je bila izvedba osebnega intervjuja v polstrukturirani obliki, a je pojav koronavirusa COVID-19 omejil osebne stike, zato je bil intervju opravljen preko Skype-a. Delno je pri intervjuju sodelovalo tudi ostalo osebje iz računovodstva podjetja.

6.1 Predstavitev podjetja

Podjetje Novak, izpušni sistemi je na trgu od leta 1978, ko je bilo odprto na osnovi zaznanih tržnih potreb, ko je takratna ustanoviteljica ga. Marija ugotovila, da trg potrebuje izpušne sisteme za drugo vgradnjo. Iz majhne obrtne delavnice se je razvila velika, ki danes poleg proizvodnje izpušnih sistemov nudi tudi servis v petih enotah po Sloveniji, in sicer, v Novem

mestu, Ljubljani, Celju, Mariboru in Slovenski vasi. Poleg tega kot veleprodajalec sodelujejo s 130 odjemalci v Sloveniji, 80% njihove prodaje pa predstavlja izvoz v 15 tujih držav, tj. v Nemčijo, na Češko, Slovaško, v Litvo, Latvijo, Estonijo, Grčijo, Izrael, Nigerijo, Italijo, na Hrvaško, v Srbijo, Črno goro, Makedonijo ter Bosno in Hercegovino.

Novak, izpušni sistemi kot svojo značilnost navajajo nenehno vlaganje v raziskave novih materialov in izboljševanje procesov proizvodnje. Posledično so njihovi proizvodi skladni s kakovostnimi in tehničnimi standardi na evropskem nivoju. Dokazi za slednje so, da so postali strokovnjaki na svojem področju, in imajo pridobljene določene certifikate, homologacije ter potrdila, in sicer, od leta 2013 naprej poslujejo s certifikatom kakovosti ISO 9001/2008, nagrajeni pa so bili tudi s homologacijo izpušnih sistemov po normi E 59 in potrdilom SQ. Proizvodi so primerljivi z originalnimi nadomestnimi deli in jih v določenih pogledih celo presegajo, saj so proizvedeni v najsodobnejši in tehnološko dovršeni proizvodnji iz visoko kakovostnih materialov, uvoženih iz Italije, ki se uporabljajo po celem svetu. V znak prepričanja in zaupanja v svojo kakovost za lastne izdelke nudijo tudi dve- ali triletno garancijo. Hkrati verjamejo, da je za njihov uspeh ključno poznavanje trga, razumevanje kupcev in skrb za njih, pri čemer jih vodijo vztrajnost, vnetost in želja, da bi povečali število odjemalcev.

6.2 Računovodstvo v podjetju od nastanka do danes

Novak, izpušni sistemi so na začetku svojega poslovanja imeli računovodstvo organizirano kot funkcijo znotraj podjetja. Z rastjo podjetja je rasel tako obseg osnovne dejavnosti kot obseg odgovornosti. Rast osnovne dejavnosti je zahtevala več osredotočenja, zato je manj časa ostalo za podporne aktivnosti, Lastnica se je takrat začela zavedati, da sama ne zmore več voditi celotnega poslovanja, saj le-to zahteva nabor preveč raznolikih znanj, kazni v primeru neskladnosti pa so velike. Poleg tega so kot srednje veliko podjetje zavezani k polletnim revizijskim pregledom. Odločila se je, da je delni najem zunanjih računovodskih storitev korak v pravo smer, ki jih bo razbremenil, pomagal ob nestabilnih odgovornostih zaposlenih in v primeru odsotnosti zaposlenih, ko bi moral sicer naloge odsotnega zaposlenega prevzeti nekdo drug.

Glede na to, da so se pred časom sami v podjetju ukvarjali z računovodstvom, so jim poznani teoretični pojmi, kot so knjigovodstvo, računovodsko predračunavanje, nadziranje in analiziranje ter razlike med finančnim, poslovnim in stroškovnim računovodstvom. S slednjima dvema se še vedno ukvarjajo sami, medtem ko finančno računovodstvo za njih izvaja računovodski servis. Delno se ukvarjajo tudi s knjigovodstvom, računovodskim predračunavanjem, nadziranjem in analiziranjem, pri čemer uporabljajo SRS. Čeprav so določene funkcije prenesli v zunanje izvajanje, še vedno veliko računovodskega dela opravijo znotraj podjetja. V Novak, izpušni sistemi imajo za ta namen štiri zaposlene, ki vodijo evidence zaposlenih in obračunavajo plače, pišejo račune in predračune, nabavljajo material ter vnašajo dobavnice. Zaposlenih ne izobražujejo posebej, saj jih o vseh novostih

in spremembah obvešča računovodski servis. Slednje vidijo kot veliko prednost zunanjega izvajanja računovodstva, ker jim je omogočeno, da so pravočasno in ustrezno seznanjeni s spremembami zakona, o rokih in drugih spremembah na trgu.

Tako kot na večino gospodarskih dejavnosti, je pojav elektronskega poslovanja vplival tudi na računovodstvo. Vse več računov je mogoče poslati elektronsko, a jih kljub vsemu nekaj še vedno pošiljajo v fizični obliki. Knjiženje se je prav tako poenostavilo, in sicer, s pomočjo računovodskih programov, npr. Pantheon, je mogoče narediti neposreden izvoz računov, ki so se tja vnašali elektronsko. Elektronsko poslovanje je omogočilo tudi neposreden izpis računov ali druge dokumentacije iz računovodskega programa v elektronsko pošto, prenos v Excelovo preglednico ali iz le-te. Posledično je mogoče odločitve sprejemati hitreje, saj je priprava podatkov manj zamudna oz. v določenih primerih nepotrebna. Čeprav so zaradi pravilno pripravljenih podatkov in hitrejših analiz rezultati lahko hitreje vidni, pa se zavedajo, da morajo na podatke še vedno gledati razumno in pametno ter ne prehitro sprejemati odločitev, sploh v primeru sklepanja večjih poslov. V podjetju verjamejo, da ima kakovost računovodskih informacij zelo velik vpliv na sprejemanje pravih odločitev. Osebam, ki so zadolžene za računovodstvo pa omogoča spremljanje sprememb na trgu ter skladno s tem ustrezno svetovanje vodstvu pri sprejemanju odločitev.

G. Novak je kot končno priporočilo za podjetja in podjetnike dejal, da je odločitev o zunanjem/notranjem izvajanju računovodstva smiselno sprejeti glede na notranje vire zaposlenih, npr. ko trenutno število zaposlenih ne zadostuje za pokrivanje vseh nalog, hkrati pa nalog ni dovolj, da bi zaposlili dodatno osebo. Poleg tega je ključnega pomena kakovost računovodskih storitev in zadovoljstvo s ponudnikom, ki so ga Novak, izpušni sistemi izbrali že ob sami ustanovitvi. Glede trendov v prihodnosti verjamejo, da se bo vse več podjetij posluževalo zunanjih izvajalcev, saj notranje računovodstvo težko dohaja vse obveznosti. V povezavi z lastnostmi, ki jih podjetja pri računovodskih servisih iščejo, pa so po njegovem mnenju zagnanost, pridnost, resnost in cenjenost s strani strank.

SKLEP

Spremembe v poslovanju tako zaradi elektronskega poslovanja kot drugih sodobnih izzivov so vplivale na računovodstvo. Tako je bil namen strokovne naloge pregledati razvoj računovodstva in računovodske panoge skozi čas ter prikazati pomembne mejnike, ki so znatno vplivali na spremembe v panogi. Zanimali so nas trendi in izgled sodobnega računovodstva, ki ga je v veliki meri (pre)oblikovalo elektronsko poslovanje. Iskali smo odgovore na sledeča raziskovalna vprašanja:

- V1: Kako je elektronsko poslovanje oz. digitalizacija spremenilo izvajanje računovodstva?
- V2: Katera podjetja se v največji meri odločajo za zunanje izvajanje računovodskih storitev?

- V3: Katere so ključne značilnosti računovodskih servisov, ki jih odjemalci storitev cenijo?
- V4: Kateri bodo prihodnji izzivi računovodstva?

Kot enote preučevanja smo izbrali dve slovenski podjetji, tj. računovodski servis in podjetje, ki računovodske storitve uporablja, in naše ugotovitve so sledeče. Prvič, elektronsko poslovanje je prineslo spremembe in določene aktivnosti v povezavi z računovodstvom poenostavilo. Kljub vsemu podjetja z le-temi še vedno niso čisto domača, zato se določene aktivnosti opravljajo hkrati fizično in elektronsko, kar lahko pomeni dvojno delo. Drugič, zunanje izvajanje računovodstva je zanimivo predvsem za manjša podjetja, npr. do 20 zaposlenih, in podjetja, kjer je obseg dela prevelik za obstoječe zaposlene, ni pa dela dovolj, da bi zaposlili še eno osebo. Izbira računovodskega servisa namesto notranjega izvajanja računovodstva je tako lahko cenejša, s seboj pa prinese tudi bolj specifična znanja, saj se računovodski servis primarno ukvarja z računovodskimi storitvami. Posledično v računovodskem servisu na osnovi znanja in preteklih izkušenj najdejo najboljšo rešitev za stranko. Tretjič, med ostalimi cenjenimi značilnostmi računovodskih servisov so sledeče: osebni pristop, pravilno svetovanje ter neustreznost pomoči, pravočasno pripravljena dokumentacija, posvečanje časa in gradnja zaupanja, zagnanost, pridnost, resnost in cenjenost s strani strank. Četrto, izkazalo se je, da je pričakovati vse več podjetij, ki se bodo posluževala zunanjih izvajalcev za izvajanje računovodstva.

LITERATURA IN VIRI

1. *AccountingBox*. (2017). 3 trendi na področju računovodstva. Pridobljeno 9. novembra 2019 iz <https://accbox.net/racserv-3-trendi-na-podrocju-racunovodstva/?fbclid=IwAR1EYn-NHQAHkxdV86a3InDfVBIVeb4wrxLgvxotezBFiskbjBOFA8kFUOc>.
2. Ardolino, N., Md Nordin, S., bin Bahrudin, M. & Ali, M. (2017). The role of digital technologies for the service transformation of industrial companies. *International Journal of Production Research*, 56(6), 2116–2132. doi:10.1080/00207543.2017.1324224
3. Beke, J. (2013). *International Accounting Harmonization: Adopting Universal Information Methods for a Global Financial System*. US: Palgrave Macmillan US.
4. Bizilj, K. (2011). *Dejavniki kakovosti računovodskih servisov v Sloveniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. Boj, R. (2017). Pomen interne digitalizacije v računovodskem servisu XY. *Academia*. Pridobljeno 9. novembra 2019 iz https://www.academia.si/novice/pomen-interne-digitalizacije-v-racunovodskem-servisuxy/?fbclid=IwAR1zGgsAXci1EcKIIIpxioTNB5JA1S-711rGZn-1avnD_MrFqH5D_W-_T1o.
6. DATA (2012). *Predstavitev Data d.o.o.* Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://data.si/wp-content/uploads/2012/07/DATA-predstavitev.pdf>.
7. DATA (brez datuma). *O nas*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://data.si/o-nas>.

8. Davis, N. (2016). *What is the fourth industrial revolution?* Pridobljeno 20. februarja 2020 iz <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-is-the-fourth-industrial-revolution>.
9. Evropska komisija. (2008). *Uredba komisije (EU) št. 632/2010*. Uradni list Evropske unije. Pridobljeno 24. februarja iz <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:320:0001:0481:SL:PDF>.
10. Gospodarska zbornica Slovenije. (brez datuma-a). *O ZRS*. Pridobljeno 19. februarja 2020 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/O-nas/O-ZRS.
11. Gospodarska zbornica Slovenije. (brez datuma-b). *Katalog certificiranih računovodskih servisov Slovenije*. Pridobljeno 20. februarja 2020 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/Za-%C4%8Dlane/Katalog-certificiranih-ra%C4%8Dunovodskih-servisov-Slovenije.
12. Gospodarska zbornica Slovenije. (brez datuma-c). *Kodeks članov Zbornice računovodskih servisov*. Pridobljeno 20. februarja 2020 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/O-nas/Kodeks-ZRS.
13. Gospodarska zbornica Slovenije. (brez datuma-d). *Seznam računovodskih servisov, ki so pridobili Potrdilo o opravljanju dejavnosti v skladu s Standardom izvajalcev računovodskih storitev*. Pridobljeno 20. februar 2020 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/Zastopanje-interesov/Standard-izvajalcev-ra%C4%8Dunovodskih-storitev/66580.
14. Gvin.com. (brez datuma). *Poslovne informacije*. Pridobljeno 23. februarja 2020 iz <http://www.gvin.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/IskalnikCE/Pages/SearchResult.aspx?Mode=GvinSI&App=GvinIskalnikSI&Kontekst=5&Lang=sl-SI>.
15. GZS - Zbornica računovodskih servisov. (2013). *Digitalizacija slovenskega gospodarstva ima podporo izvajalcev računovodskih storitev*. Pridobljeno 9. novembra 2019 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/Za-medije/Sporo%C4%8Dila-za-javnost/Digitalizacija-slovenskega-gospodarstva-ima-podporo-izvajalcev-ra%C4%8Dunovodskih-storitev?fbclid=IwAR0Fx4NRa7SROtJ5S-O_Nse50GgmJ1lyTgrdkGgisB76EGo06W56AA45wHY.
16. Hočevar, M., Igličar, S. & Zaman Groff, M. (2002). *Osnove računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
17. Igličar, A., Hočevar, M. & Zaman Groff, M. (2013). *Uvod v računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. Jurak, B. (2019). *Umetna inteligenca in spremembe v računovodstvu* (magistrsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
19. Kavčič, S., Klobučar Mirovič, N. & Vidic, D. (2007). *Poslovodno računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
20. Knudsen, D.-R. (2020). Elusive boundaries, power relations, and knowledge production: A systematic review of the literature on digitalization in accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*, 36, 100441. doi:10.1016/j.accinf.2019.100441

21. Kokelj, T. (2017). *Vpliv razvoja tehnologije podatkovnih verih in kriptovalut na računovodstvo* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Kovač, I. (2010). *E-poslovanje in računovodstvo* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. OECD. (2018). *G20*. Pridobljeno 20. februarja 2020 iz <http://www.oecd.org/g20/Maintaining-competitive-conditions-in-era-of-digitalisation-OECD.pdf>.
24. Peterlin, L. (2018). *Lovro Peterlin: Masovni podatki so as v rokavu*. Pridobljeno 20. februarja 2020 iz <https://svetkapitala.delo.si/mnenja/lovro-peterlin-masovni-podatki-so-as-v-rokavu-131236>.
25. Računovodja.com. (2009). *Mednarodni standard računovodskega poročanja MSRP 1 - Prva uporaba Mednarodnih standardov računovodskega poročanja*. Pridobljeno 16. februarja 2020 iz https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=3014/Mednarodni_standard_ra%20unovodskega_poro%20anja_MSRP_1_-_Prva_uporaba_Mednarodnih_standardov_ra%20unovodskega_poro%20anja.
26. Ramšak Mitrović, A. (2016). *Vloga in pomen računovodstva v podjetju* (diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija). Maribor: Fakulteta za organizacijske vede.
27. Rouse, M. (oktober 2019). *e-business (electronic business)*. Pridobljeno 20. februar 2020 iz *What is E-Business?:* <https://searchcio.techtarget.com/definition/e-business>
28. Saop. (brez datuma). *Maksimalna zmogljivost*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://www.minimax.si/funkcije/>.
29. Saop. (brez datuma). *O podjetju Saop*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://www.minimax.si/o-nas/>.
30. Slovenski inštitut za revizijo. (1998). *Kodeks računovodskih načel*. Ljubljana. Pridobljeno 24. februarja iz https://si-revizija.si/datoteke/splosno/504/rac-kodeks_racunovodskih_nacel.pdf.
31. Slovenski inštitut za revizijo. (2016). *Slovenski računovoski standardi 2016*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica. Pridobljeno 14. februar 2020 iz <https://si-revizija.si/datoteke/standardi/1444/srs-2016-knjiga-popravki-2018.pdf>.
32. Škerbinek, P. (2016). *Presoja elektronskega poslovanja v računovodstvu podjetja LANCom d.o.o.* (diplomska naloga). Pragersko: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
33. Unija računovodska hiša (brez datuma-a). *Mednarodna prisotnost - Unija računovodska hiša*. Pridobljeno 23. februarja 2020 iz <https://unija.com/mednarodna-prisotnost/>.
34. Unija računovodska hiša (brez datuma-b). *O uniji - Unija Računovodska hiša*. Pridobljeno 23. februarja 2020 iz <https://unija.com/o-uniji/>.
35. Unija računovodska hiša (brez datuma-c). *Priznanja in certifikati - Unija računovodska hiša*. Pridobljeno 23. februarja 2020 iz <https://unija.com/priznanja-in-certifikati/>.
36. Vitago d.o.o. (brez datuma). *Računovodstvo Vitago*. Pridobljeno 9. novembra 2019 iz https://www.vitago.si/racunovodstvo/elektronsko-spletno-racunovodstvo-ali-e-racunovodstvo/?fbclid=IwAR0Fx4NRa7SROtJ5S-O_Nse50GgmJ1lyTgrdkGgisB76EGo06W56AA45wHY.

37. Vizija računovodstvo d.d. (brez datuma-a). *Certifikati in priznanja*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://www.vizija-racunovodstvo.si/racunovodski-servis/certifikati-in-priznanja/>.
38. Vizija računovodstvo d.d. (brez datuma-b). *O nas*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://www.vizija-racunovodstvo.si/racunovodski-servis/>.
39. Vizija računovodstvo d.d. (brez datuma-c). *Računovodske storitve*. Pridobljeno 24. februarja 2020 iz <https://www.vizija-racunovodstvo.si/racunovodske-storitve/>.
40. Zbornica računovodskih servisov. (2013). *Predstavitev rezultatov ankete - Analiza zadovoljstva strank z računovodskimi servisi, 2013*. Pridobljeno 1. marca 2020 iz https://www.gzs.si/zbornica_racunovodskih_servisov/vsebina/Za-podjetja/Analiza-zadovoljstva-strank-z-ra%C4%8Dunovodskimi-servisi/Predstavitev-rezultatov-ankete-Analiza-zadovoljstva-strank-z-ra%C4%8Dunovodskimi-servisi-2013.
41. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. (brez datuma). *mednarodni standardi računovodskega poročanja, MSRP*. Pridobljeno 16. februarja 2020 iz <https://www.zvezarfr.si/pripomocki/slovar?pojem=mednarodni%20standardi%20ra%C4%8Dunovodskega%20poro%C4%8Danja,%20MSRP>
42. Žemva, K. (2019). *Digitalizacija prinaša več časa za strokovnost*. Pridobljeno 9. novembra 2019 iz https://www.dnevnik.si/1042884444?fbclid=IwAR3wU6QxnaCBFhsSfK_Eh3fhbvwhjU8rR7CTu2ZZQHtq-51sLKPsqZFG0g0